

KRUUNUPYY / TERJÄRV

FRÖJDÖBACKEN / BRANTSVEDEN

MJR 288 01 0056 b

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus
1994
Mirja Miettinen

SISÄLLYS

Sisällys	s. 2
Arkistotiedot	s. 3
Johdanto	s. 4
Koekaivaus	s.5
Luettelo karttaliitteistä	s. 8
Negatiiviluettelo	s. 9
Dialuettelo	s. 10
Kartat	s. <u>11</u> -13
Osanottajalista	s. 14
Kuvataulut	s. 15-18

s.11 puuttuu

Arkistotiedot

Kruunupyy/ Terjärv, Fröjdöbacken/ Brantsveden

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 1994

Kunta: Kruunupyy
Kylä: Fröjdö
Tila: Brantsveden

Maanomistajat:
Kiinteistötunnus

Peruskartta 2323 04 Terjärv
Kaivausalueen p =7049860, i = 3328320, z = 68-70
koordinaatit:
Kohde: **Muinaisjäännösrekisteri no 288 02 0056 b**
Kaivauslöydöt 32702

Aiemmat löydöt alueelta:

KM: 12439, 25967, 29163

Aiemmat tutkimukset:

1990 inventointi Kaarlo Katiskoski

Kirjallisuusviitteitä:

Arkeologia Suomessa 1993-1994, s, 113;
Jyväskylä 1996

negatiivit: 141679-142693

diat: 60324-60331

Johdanto

Kruunupyyhyn kuuluvan entisen Teerijärven (Terjärv) pitäjän arkeologisessa inventoinnissa v. 1990 löytyi useita ennestään tuntemattomia kohteita, niiden joukossa kivikautista asuinpaikkaa osoittavia löytöjä mm. viljelysmaalta Kaitsjön itärannalta. Teerijärveltä löytyneen ja v. 1950 museoon saadun T-muotoisen liuskeriipuksen (KM 12439) löytöpaikaksi mainittiin Kaitsjön itäranta Fröjdössä, mutta tarkkaa paikkaa ei ole ollut mahdollista selvittää. Inventoinnissa todettiin Kaitsjön itärannalla, Fröjdön talon länsipuolella verrattain jyrkän itärinteen yläosassa hiekkapellossa n 40 x 80 m alalla kvartsia (löytöalue a). Tältä paikalta n 180 m etelään saman rinteen yläosassa Brantsveden nimisellä viljelysmaalla oli toinen löytöpaikka, jossa inventoija totesi kynnöspellossa kvartsia n 40-50 m pituisella järven suuntaiselta alueelta (löytöalue b). T-muotoisen liuskeriipuksen löytöpaikaksi lähiasukkaat arvelivat pientä peltotilkkaa, joka on löytöalueesta b n. 200 m eteläkaakkoon samalla korkeudella ja rinteellä. Sekä inventoinnin aikana 1990 sekä koekaivauksen aikana kesällä 1994 pelto oli nurmikesantona, eikä havaintoja maanpinnasta ollut mahdollista tehdä.

Terjärv Hembygdsföreningin otti yhteyttä Museovirastoon arkeologisen kaivauskurssin ja sen yhteydessä tehtävän pienen koekaivauksen järjestämiseksi jollain todetuista uusista kohteista. Valinta päättyi Fröjdön löytöalueeseen b / Brantsveden, joka havainnoiltaan oli epävarmempi kuin löytöalue a) ja jossa voitaisiin selvittää sekä kohteen luonnetta (asuinpaikka/ei-asuinpaikka?) että sen laajuutta ja säilymisastetta. Varakohteeksi valittiin Småböndersissä v. 1992 tarkastuksessa viljelysmaalla todettu kvartsilöytöalue Furusänget, jonka muinaisjäännoisluonne myös kaipasi lisäselvitystä. Tästä koekaivauksesta on erillinen raportti.

Koekaivaukset suoritettiin ajalla 13-17.6 1994. Kaivauksenjohtajana oli allekirjoittanut ja kaivajina joukko Terjärv Hembygdsföreningin ja lähiseutujen aktiiveja (yhdistyksen kokoama osanottajalista liitteenä).

Koekaivaus

Koekaivausta varten Hembygdsförening ja maanomistaja olivat sopineet, että viljelysmaan yläosaan jätetään viljelemättä kooltaan n 30 x 15 m kokoinen alue.

Peltoalueen reunoja kiersi lähes kaikkialla melkoinen raivauskivivyöhyke. Vanhempien raivausten jäljiltä on mm. Fröjdön talojen lähialueilla runsaasti kiviaitoja; myös lähimetsät olivat varsin kivisiä. Nykyinen kivettömältä vaikuttava peltoalue on siten pitkällisen ja voimaperäisen raivauksen tulosta.

Peltorinteen yläosaan paalutettiin 2m leveä ja 26 m pitkä koekaista rinteen poikkisuunnassa. Kaivausruudut olivat 2x2 m kokoisia. Kaivauksen aluksi todettiin, että keskimäärin n 16-20 cm vahvuudessa ruokamullassa oli luontaisesti paljon pieniä kiviä, myös huomattavan paljon kvartseja. Osa kvartseista oli selvästi viljelyksessä aivan äskettäin rikkoutuneita.

Kaivaus tehtiin ruokamultakerroksen osalta lapioilla ja osittain koeluontoisesti myös seulomalla. Ruokamullan alla oleva ruskehtava maa kaivettiin kokonaan lastoilla ja seulottiin. Ruokamullan seulomista vaikeutti maan kivisyys, mullan seassa oleva peltoon ajettu maatumaton lanta-olkisilppu sekä runsas juolavehnän juuristo.

Ruokamultakerroksen alla oli ruskehtavaa hiesumoreenia, jonka seassa jonkin verran hiiltä ja tummemmaksi värjäätynyttä maata. Ruudussa 200/516-518 oli ruskehtavan moreenin ja sen alta esille tulleen harmahtavan hiesumoreenin rajalla pyöreän liesikiveyksen pohja. Lieden jäljellä olevan osan läpimitta oli vajaa metri (ks. kuvat) ja pohjakuopasta päätellen kysymys on ollut ”tavallisesta” pienehköstä kuoppaliedestä. Pohjakuopassa oli muutama n. nyrkinkokoinen tai hiukan isompi palanut kivi ja jonkin verran hiiltä. Liesikiveykset yläosat olivat kyntötöissä täysin tuhoutuneet.

Lukuun ottamatta em. lieden jäännöstä ei muita kiinteitä rakenteita todettu. Ruskea maa, joka lienee pääosaksi luontaista rikastumiskerrosta vaihtui ilman havaittavaa rajaa harmahtavaksi hiesumoreeniksi. Ruskean maakerroksen säilyneen osan vahvuus oli vain n 3-7 cm ja koeojan alaosassa ruokamullan alta tuli esille suoraan harmahtava hiesumoreeni.

Löydöistä on mainittava ennen muuta kvartsit. Niitä oli niin runsaasti, että varsin pian heräsi epäily, että ne olisivat pääosaksi viljelyksessä ja pellonraivauksessa rikkoutunutta kiviainesta. Kvartsien ohella ruokamullasta löytyi myös jonkin verran vanhaa tiiltä, lasitettua ns. ”talonpoikais”keramiikkaa (”stenfat”), liitupiipun katkelma, posliini/fajanssiastioiden sirpaleita, kuonaa ym. Tämä aineisto on selkeästi myöhäistä, luultavasti peräisin pellolle tuodusta tunkiomaasta ja liittyyneen siten Fröjdön historiallisen ajan asutukseen, ehkä viimeisimpien n 100-200 vuoden ajalta. Näitä löytöjä ei otettu talteen.

Massiivisen kvartsiaineiston suhteen päädyttiin harkinnan jälkeen ottamaan talteen löytöjä vain näytteeksi satunnaisotannalla. Pääosa kvartsiaineistosta oli koeojan keskivaiheilla.

Löydöissä ei näyttäisi olevan yhtään varmasti kivikautiseen asuinpaikkaan liittyvää tarkoituksella työstettyä esinettä tai katkelmaa. Peltomaassa oli kaikkialla runsaasti kvartsia, ja murtumapinnoista päätellen ainakin osa oli rikkoutunut aivan äskettäin raivauksen ja viljelyn seurauksena. Paikallisten kaivajien kertomusten mukaan pellossa olevia kiviä on ollut tapana raivata mm. siten, että maassa vielä olevien isojen kivien päällä poltettiin oksia, risuja ym. ja kuumentuneelle kiville kaadettiin vettä. Kivi saatiin näin rikkoutumaan, jolloin suuremmat palat voitiin kangeta ylös ja vetää pois. Pellolle jäänyt kivisilppu sekoittui sitten viljelyksessä ruokamultaan. Vuosien varrella näihin sirpaleisiin on kyntötöissä syntynyt omanlaisiaan, iskunjälkiä muistuttavia jälkiä.

Kulttuurikerrokseksi tulkittavaa kerrosta koekaivausalueella ei siis havaittu. Mikäli sellaista on ollut, on se viljelyssä tuhoutunut. Jonkinlaisen kulttuurikerroksen olemassaoloon ainakin osassa aluetta viittaa kuitenkin ruokamullan alta löytynyt lieden pohja. Sen ikää ei kuitenkaan ole määritetty, sillä liedenpohjasta otettua hiilinäytettä ei ole analysoitu.

Kun kaivausalue sijaitsi rinteiden yläosassa, on otettava huomioon, että kyntötöiden seurauksena tällaisilla paikoilla on ajan mukana maata

kulkeutunut vähitellen rinnettä alas. Voisi siis olettaa, että ruokamultakerros ylhäällä olisi ohuempi kuin alempana. Rinteen yläosassa sijainneen koeojan osalta tällaista ei kuitenkaan voitu todeta, eikä oletusta tukevia havaintoja tehty myöskään rinteen kairauksissa.

Koekaivauksen tulokset osoittivat, että ainakaan pellossa koeojan kohdalla ei ole säilynyt kivikautista kulttuurikerrosta. Sellaisen jäljittämiseksi tehtiin alemmas rinteeseen pienelle, nurmella olleelle tasanteelle peltoalueen eteläkärkeen maaperäkairalla kuoppia. Sielläkin maa oli kivistä moreenia, ehkä jonkin verran hiesupitoisempaa kuin ylempänä. Merkkejä kulttuurikerroksesta tai löytöjä ei kairahavainnoissa saatu.

Loppupäätelmäksi jäi, että ainakaan koekaivauksessa Fröjdön löytöalueella ei kivikautisia löytöjä tai kulttuurikerrosta, so. kiistattomia asuinpaikkamerkkejä voitu todeta. Ainoana poikkeuksena on liedenjäännös, jonka ikä kuitenkin on tuntematon.

Helsingissä 5.7.2007

Mirja Miettinen

Kruunupyy/ Terjärv, Fröjdöbacken/ Brantsveden**Karttaliitteet**

peruskarttaote	1:16 000
yleiskartta	1:1000
koeojan vaaitukset	1:100

Kruunupyy/ Terjärv, Fröjdöbacken/ Brantsveden**Negatiiviluettelo**

kuv. Mirja Miettinen 1994

- 142 679 Kaitsjön itärannan peltorinteen yläosaa, pohjoisesta
- 142 680 Peltorinnettä etelästä, vas. reunassa Kaitsjön ranta
- 142 681 Koeoja idästä, Kaitsjön taustalla, vrt diat 60324-60326
- 142 682 koeojan yläosa lännestä; ruokamulta pääosin poistettu,
nuolen kohdalla ruudussa liesikuoppa , vrt dia 60327
- 142 683-685panoraama rinteen yläosasta, koillisesta, vas. koeoja,
taustalla Kaitsjön
- 142 686-688panoraama pohjoisesta, rínteen jyrkkä profiili näkyvissä.
- 142 689-691panoraama rinteeltä, kuva eteläkaakosta,
koeojan pohjois-luoteispuolelta
- 142 692-693koeoja peltorinteen yläosassa, alueen eteläpäässä lähellä latoa,
kuva etelästä. vrt dia 60329

Kruunupyy/ Terjärv, Fröjdöbacken/ Brantsveden 1994**Dialuettelo**

Kuv. Mirja Miettinen 1994

- 60324 Koeoja idästä, taustalla Kaitsjön, vrt. nega 142 681
- 60325 -"- -"-
- 60326 -"- -"-
- 60327 koeoja lännestä , vrt nega 142 682
- 60328 koeojan yläosaa lännestä, huomaa suuri määrä
pikkukiveä, pääas. kvartsia reunoilla
- 60329 koeoja etelästä, vrt negat 142692-693
- 60330 liedenjäännös ruudussa 200/516-518, päältä
- 60331 liedenjäännöstä 200/516-518 kaivetaan

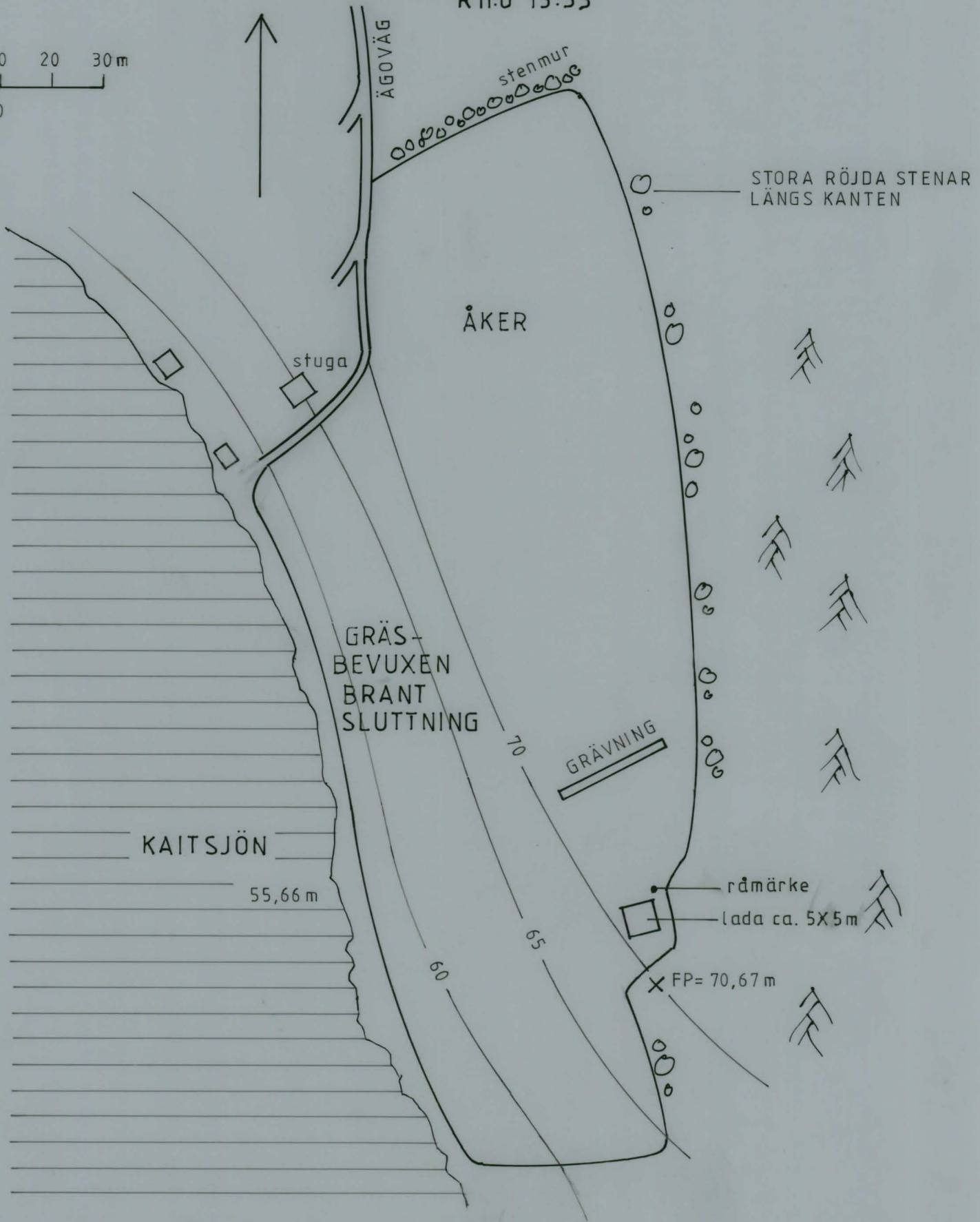
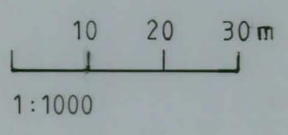
KRONOBY, TERJÄRV
FRÖJDÖ BRANTSVEDEN / 1994

ÖVERSIKTSKARTA

1:1000

Mirja Miettinen

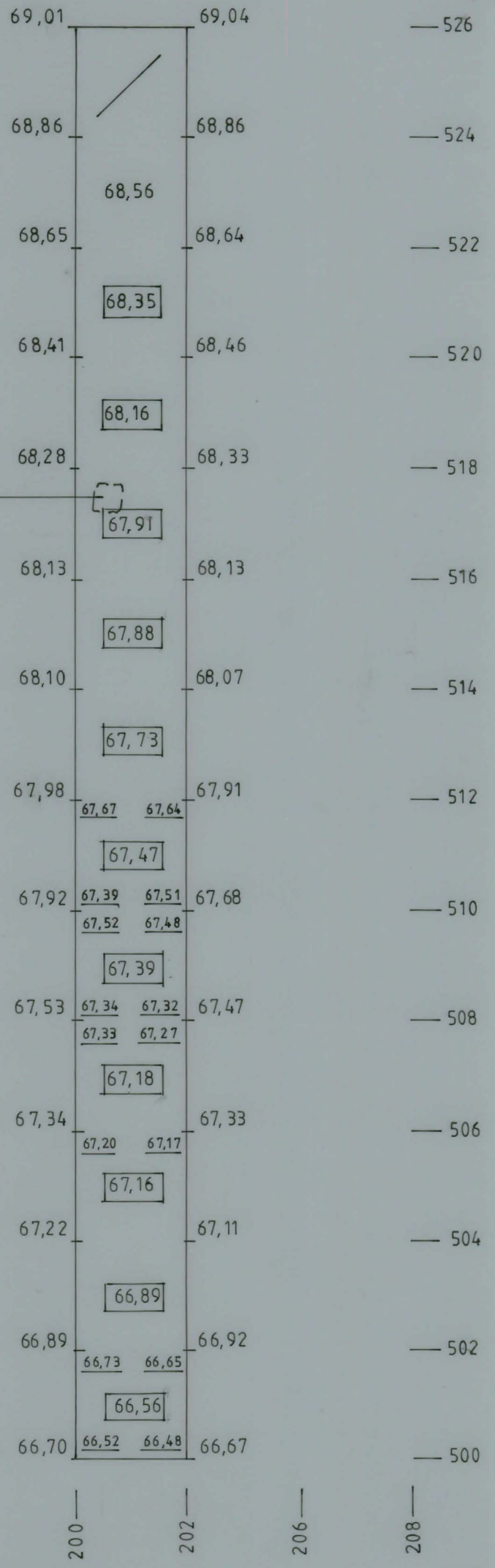
Rn:o 13:53

KRONOBY, TERJÄRV
 FRÖJDÖ BRANTSVEDEN
 PROVGRÄVNING 1994
 Mirja Miettinen
 AVVÄGNINGSKARTA
 1:100

FP 159 = 70,67 m öHy
 67,2 GRÄVNINGSBOTTEN
 66,98 MARKYTA
 66,65 BOTTEN AV MATJORDEN

BOTTEN AV EN
 BORTODLAD ELDSTAD?

Utöver deltagarna i utgrävningarna besöktes de av 88 andra personer, deras namnteckningar finns i ett häfte.

Deltagare i Museiverkets utgrävningar i Terjärv (Fröjdö och Furu)
13-17 juni 1994

	Månd. 13.6.	Tisd. 14.6.	Onsd. 15.6.	Torsd. 16.6.	Fred. 17.6.	
Heimer Furu Terjärv	x	x	x	x	x	
Helge Smedjebacka -"-	x	x	x	x	x	
Sven Hästbacka -"-	x				x	
Johan Grahn -"-	x	x	x	x	x	
Ole Storbacka -"-	x	x	x	x	x	
Hans Hästbacka -"-	x	x	x	x	x	
rolf Lillrank -"-	x	x		x	x	
Ulrika Sandvik -"-			x	x	x	
Leo Storbacka Karleby	x	x	x	x	x	
Ulla Store -"-	x	x	x	x		
Mona Store -"-	x	x	x	x		
Berit Björklund Kronoby	x	x				
Håkan Vikström -"-			x			
Marcus Riska -"-			x			
Heimer Dahlskog Nykarleby			x	x		
Levi Bäck -"-	x		x			
Kurt Sandvik -"-	x					
Hans Myhrman Dalsbruk			x			
Max Nygård Vasa	x	x	x	x	x	
John Finnäs Esse	x		x			
Nils Jungar Jeppo			x	x		
Hilding Viklund Nykarleby			x			
Göran West Esse	x	x				
Sven Bodbacka -"-	x	x				
	17	13	18	13	10	Summa 71 dagsverken

8.14

KRUUNUPYÄ TERIÄRV A15
Fröjöö, BRANTSVEDEN
SKL 56B

142679

Kaivon sivantaa
peltorinteen ylä-
osa, kura pohjoisessa.
toukok. 1994

142680

Peltarinnelli-
etelästä, vas.
Kaivon ranta
Toukok. 1994

Mr. M. 1994

S. 12

KRUUNUPYÄ ITERÄRUA 16
FRÖJDÖ BRANTSVEDEU
SKL 56B

142681

Kaevon idänti : Kaitsjön taustalla
URT diai 60324 - 60326

142682

Kaevon yläosa lännessä,
ruusunvalta puu-säiliön poistettu
maahan laskettuna ruusunvalta
kivi-kaivon rapenmyy
URT diai 60327 - 60328

142681

142683

142684

KRUUNUPYÄ/TERRÄRV

142685

FRÖJDÖ BRANT - SVEDEN

56B

KOENAVAUUS

nimteen ylijäämä
kiva u. kivilikent

1 vas. karey, taustalla kaitojen

142686

142687

142688

nimteen jyrä - profiili, sen peltoisest

MML 1994

8.17

KRUUNOPYY / TERIJÄRV, FRJÖDÖ BRANTSUEDEN
KOEKÄIVÄTUS

SML 56 B

142689

142690

142691

Kaitojen stänsäntä, peltoseuran luoteispuolelta, kuva etelä-
kaulkosk

142692

142693

Koeksi peltorinteen
yläosasta, etelä puolelta
liikeltä lator
kuva etelästä
VRT. dia 60329

MM 1934

A. 118